

УДК 316

П.І. Сівчук

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО І ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА

P.I.Sivchuk

PUBLIC SOCIETY AND POLITICAL CULTURE

Соціально-політичні трансформації, що відбуваються в сучасному українському суспільстві мають глибинний характер, породжують велику кількість суперечностей і протиріч, неоднозначно сприймаються різними верствами населення, руйнують традиційно сформований на попередньому етапі розвитку уклад життя, змінюють засади взаємодії суспільства і держави.

Детальніший аналіз подій, що відбуваються в Україні ще попереду, проте впевнено можна сказати що наше суспільство змінилося, стало іншим, прийшло в рух, трансформувалося. Сьогодні однозначно важко оцінити ті зміни і їх наслідки, що відбуваються в усіх сферах суспільного життя, адже реально існує дуже багато суперечливих тенденцій, неоднозначних рішень, емоційних позитивних очікувань і прикрих розчарувань, проявів соціально-політичної активності і байдужості, апатії, кризи довіри, аномії, фактів екстремізму і радикалізму.

Майдан, Революція гідності, падіння режиму бюрократії, громадянське протистояння, зовнішня агресія, декомунізація – все це майже одночасно, стрімко, радикально і небезпечно. Змінюється парадигма життя, свідомості, культури. А чи готово до цього суспільство, чи тільки його передовий авангард?

Суспільство виявилось не готовим до такого масштабу і характеру змін, Ейфорія і апатія, ентузіазм і пасивність, доброзичливість і ворожість, байдужість і чітка громадянська позиція – все це ознаки революційної доби, а також фактори поляризації і диференціації суспільства. Виникають нові громадські ініціативи, форми активності громадян, формуються нові рухи, об'єднання і суспільні групи і це є важливою ознакою формування громадянського суспільства. Одночасно поглиблюється радикалізм, нетерпимість, ілюзія вседозволеності, процвітає бюрократизм, корупція, руйнується економічна і політична сфери суспільства.

Незважаючи на ряд позитивних моментів в розвитку суспільства, об'єктивно воно ослабло, стало рихлим, аморфним, що негативно позначилось на його впливі на державу.

Держава ж навпаки посилилась, зміцніла і цьому є певний позитив, враховуючи сучасний стан зовнішніх загроз. З іншої сторони держава стала більш незалежною від суспільства, ослаб суспільний контроль, посилилась бюрократія, що є синонімом корупції, політичного підкупу, безвідповідальності, цинізму і бездуховності.

Політична влада, усвідомлюючи свої хиткі позиції і низький рівень довіри, а також спекуючи на внутрішніх і зовнішніх загрозах нівелює запобіжні механізми впливу громадянського суспільства на свою діяльність. Використовуються давно провірені засоби. Прикладом чого є маніпулятивне твердження про низький рівень політичної культури громадян, які можуть проголосувати не так як треба, політичні і кримінальні переслідування опонентів, нетерпимість до інакодумства, обмеження прав і свобод, впровадження культу внутрішнього і зовнішнього ворога.

Громадянське суспільство – це суспільство, яке складається з вільних, незалежних від свавілля держави громадян, здатних захищати свої права і свободи. Засадничими факторами такого суспільства є демократія, поділ влади, середній клас, ідеологічний плюралізм, свобода слова і засобів масової інформації, все те що включає в себе ліберальна демократія.

Громадянське суспільство є сукупністю недержавних форм спільностей і груп громадян, спроможних стати противагою державі і не допускати її домінування над суспільством в цілому. Для виконання такої ролі воно повинно бути достатньо зрілим і розвиненим, структурованим і дієвим.

В умовах соціально-політичної кризи і зовнішніх небезпек держава знайшла в собі сили консолідуватися і мобілізуватися, а громадянське суспільство знаходиться на етапі становлення.

Вадливим показником зрілості громадянського суспільства є загальний рівень політичної культури громадян. Політична культура – це сукупність політичних знань, цінностей, норм, традицій, ідеалів, які регулюють політичну поведінку громадян у суспільстві. Вона існує в двох основних формах: політична участь і політичне функціонування.

Високий рівень політичної культури забезпечує декілька важливих факторів нормальної взаємодії громадянського суспільства і держави:

По-перше, формування якісного складу політичної влади. Це досягається свідомим вибором громадянами таких представників до влади, які в найбільшій мірі можуть виражати їх інтереси;

По-друге, участь громадян у політиці позбавляється елементів стихійності, маніпулятивності і випадковості;

По-третє, стабілізує функціонування політичної системи, Політичне життя стає впорядкованим, стабільним і передбачуваним.

В таких умовах громадянське суспільство як неполітична форма суспільного контролю за діяльністю держави само виступає фактором стабільності, оскільки є сферою, яка в максимальній мірі сприяє самостійній активності громадян, їх вільному розвитку, що веде до пріоритету інтересів особистості і суспільства в цілому, в їх відносинах з державою.

Громадянське суспільство і політична культура виступають важливими факторами стабілізації політичної влади, її цивілізованих форм функціонування і конструктивної ролі в суспільстві.

Громадянське суспільство допускає різні форми державного управління та устрою за умови, що така держава не втручається і не обмежує діяльності об'єднань громадян, їх співтовариств і спільнот в неполітичній сфері, існування форм громадського контролю за діяльністю влади, а також існування законодавчого механізму, що обмежує невтручання держави у місцеві справи.

Політична культура виступає духовною основою політичного життя, якісною характеристикою політичної сфери суспільства, політичної діяльності і поведінки суб'єктів політики. Від типу і рівня політичної культури залежить якісний склад влади, характер політичних рішень, взаємостосунки держави і суспільства.

В суспільстві людина як громадянин є одночасно носієм політичних і неполітичних прав і свобод. Як суб'єкт політики, виборець, активіст, кожний громадянин не тільки має право голосувати, обирати чи агітувати але і несе моральну відповідальність за свій вибір, за якісний склад цієї влади, якій він довірив свій голос.

В Україні конституційно закріплена демократична форма правління, при якій всі органи державної влади є виборними. Проте за роки незалежності ми дуже мало можемо привести прикладів ефективного державного управління. Якісний склад влади і управлінських державних рішень оцінюються дуже низько.

Причиною такого явища в суспільстві є низький рівень політичної культури громадян і суспільства в цілому, а також слабкість громадянського суспільства. Відсутність сталого рівня політичної культури не дозволяє громадянам сформувати якісний склад політичної влади, а слабке громадянське суспільство неспроможне контролювати цю владу.